

Nf. 59.5.

an 13/14

DIVINA PUNCTORVM
VOCALIVM ET ACCENTVVM
CODICIS HEBRAEI ORIGO NONDVM
DEMONSTRATA.

DISSERTATIO CRITICA

QVAM

AMPLISSIMO PHILOSOPHORVM ORDINE
CONSENTIENTE

SVB PRAESIDIO

ERNESTI AVG. GVILIELMI
HOERSCHELMANNI

PHILOSOPHIAE DOCTORIS IN ACADEMIA IENENSI

PVBlicae ERVDITORVM VENTILATIONI

SVBIIICIET

CHRIST. CAROL. FRIDER. SCHARTOW

BEROLINAS,

S. S. TH. NEC NON L. L. O. O. CVLTOR.

IENAE, DIE XV. DECEMBR. MDCCLXIII.

LITERIS STRAVSSIANIS.

T.

DIVINA PUNCTORVM

YOCALVM TRACCENTVM

GDOR HERMANNI NORDMANN

DISSERTATIO CRITICA

ANALYTIKO-MATHMATIKORVM ORDINE

ERNESTI AVG. GUILLIELMI

HERRMANNI

PHYSICORVM AC ACADEMICORVM

IN HOC PUNCTORVM TENTAMEN

CHRIST. CAROL. FRIDER. SCHARTOW

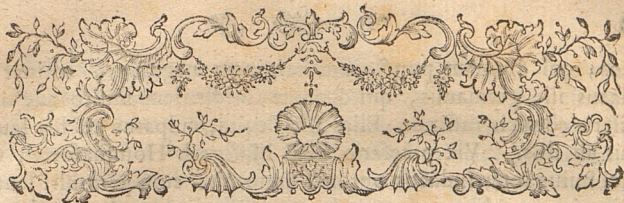
LEIPZIG

IN COMPTONII

MDCCCXXXIII

§. I.

 Pertractabo, Lector! argumentum, in critica sacra notissimum; a nonnullis hoc, ab aliis alio modo diiudicatum et maxime controuersum: argumentum, quod dici non potest, quam studiose a plurimis sit pertractatum; quem largum in fontem multarum, immaturarum saepe, hypothesium degenerauerit et quas lubricas in vias philologos deduxerit. Quem his in paginis mihi proposui scopum, nullus alius est, quam, diuinam punctorum Codicis ebraei authenticam nondum esse demonstratam, in apricum ponere. Hac de ratione celeberrimorum virorum pro diuina punctorum origine argumenta, quae legisse mihi contigit, proponam. Tum unicuique eorum rationes quasdam adiciam, ex quibus, ea aut falsa, aut non sufficientia, debilia et quasi aegrotantia esse, appareat.

§. II.

Quando de diuina punctorum Codicis ebraei origine quaerimus, scire optamus, an *signa vocalium et accentuum hodierna libris sacris ab ipsis eorum autoribus Θεοπνευστοῖς sint adscripta*? Notum satis est, quam diuersa ab eruditis responsa ad hanc quaestionem data sint. Totam hanc paginam nominibus explere possemus eorum, qui eam aut affirmarunt, aut negarunt; aut simpliciter aut certis cum restrictionibus. Inter

A

eos,

eos, qui diuinam punctorum originem negarunt, eminet Iudaicus ille germanus, qui Romae Cardinalem multosque alios literis ebraicis instituit, Elias ille Leuita, culpatus ab his laudatus ab illis. Vix praefatio libri Masoreth Hommasoreth Critici huius inter Iudaeos optimi, innotuit; cum permultri sententiae eius accederent, permulti eam reiicerent. Agmen horum posteriorum duxit Buxtorfius P., qui in Commentario suo Masorethico quasdam contra Eliam rationes proposuit, contrarias Eliae rationes discutiens. Ludouicus autem Capellus, Academiae salmuriensis Professor, pro sententia Eliae, tanquam pro aris et focis, dimicans, Buxtorfio tractatum quendam manuscriptum, punctorum nouitatem defendentem, et antiquitatem refutantem, nescio quare? (sine dubio enim Capellus, a Buxtorfio edoceri, animum non habebat) transmisit; quem hic remittens, respondit, laudandam quidem esse eruditionem Capelli, non tamen omnes ingenii eius foetus esse assumendos. Eundem tractatum, paululum correctum et auctum, postea Leydam, ad D. Erpenium transmisit, qui hoc de scripto summe gauisus, id in lucem edidit, anxie curauit; dignum id censens, quod omnes in sanguinem et succum conuerterent. Prodiit igitur tractatus sub titulo: *Arcanum Punctationis reuelatum*. Et ex hoc tempore magni inter eruditos exorti sunt motus; multis et magnis viris Capellum defendentibus, aliis multis et itidem magnis eum contemnentibus. Isaac Vossius, Brionus Waltonus, Io. Prideaux, Stephanus Morinus, Elias du Pin, Philippus a Limborch, Scaliger, Reuchlin, Mercerus, Zwingerus, Casaubonus etc. Eliam et Capellum tuebantur. Abraham Calouius, Io. Owenus, Iosephus Cooperus, Gisbert Voëtius, Matth. Wasmuth, Io. Ligtfoot, Io. Francisc. Turretinus, Brochmannus, Osiander, Waltherus, Glasius, Dannhauerus et alii a partibus Buxtorfiorum stabant atque antiquitati punctorum fauebant. Riuetus et Spanhemius a principio in Capelli sententiam, iurauerant. Cum autem Buxtorfii Anticriticam et tractatum de punctis legissent, conuertunt se toto ex pectore ad Buxtorfium, seque, sententia Capelli abnega-

abnegata, grandi onere liberatos credebant. Ceterum con-
trouersia haecce omnia sere experta est fata, quae bella erudita,
inter homines infirmos et affectuum funibus saepe victos gessa,
experiri solita sunt. Qui Wasmuthi Vindicias sacrae scripturae
vel leuiter inspiciet; conuicia, nonnisi a plebe et infima mul-
titudine timenda, relata inueniet. Inueniet nomina deliran-
tium, stultorum, fatuorum, peponum, asinorum et quid non?
praesertim a Vossio et Scaligero aliis imposita. Viros istos, hoc
aestu actos, saepe a scopo aberrasse et in absurda incidisse, quis-
que coniectura facile assequi potest. Omnino confiteri nos
oportet, Elianistas non omni ex parte esse laudandos: secundum
Capellum sacer codex cum Cicerone, Plauto, Terentio et aliis
profanis autoribus ratione conseruandae integritatis pari passu
ambulat. Impingit hic omnino vir magnus. Quamquam enim
in doctrina de prouidentia diuina circa codicem sacrum a Iu-
daica superstitione recedendum sit; cauere tamen sibi quemque
oportet, ne in aliud incidat extremum, quo nihil assumitur,
nisi quod ex animo vano, dissoluto, et omni religione vacuo
profluxit; quo omnis cogitatio de speciali quadam diuina cir-
ca codicem cura aut inter fabulas refertur aut inter cogitatio-
nes pias i. e. tales, quae ab ignorantia, a pietate concomitata,
originem ducunt. Et quem in labyrinthum se ipsum duxit Vos-
sius? Quam longe extra oleas vagatus est? Vt chronologiam
suam ad coelum vsque efferre possit, plura absurda, plures erro-
res maioris ponderis et irrisioni magis subiectos assumebat, quam
ii erant, quos in aliis albis dentibus deridebat. Codicem sa-
crum corruptum et mutilatum vocabat; versionem LXX. inter-
pretum solam sinceram, solam *αναμείγτητον* praedicabat: Codex
sacer humani quid erat; versio LXX. autem opus *θεό-
πνευστον*. Loca scripturae sacrae erant suspecta; at Iosephus
erat vir, fide dignior, quam ipse Moses aut Iesaias. Cur au-
tem haec omnia? vt scilicet, 6000. annos a creatione mundi
vsque ad Christum effluxisse, possit assumi. Cur autem hoc erat
assumendum? quoniam Vossio placebat. Tales periculosae hy-

pothefes ab aliis pro consequentiis negatae antiquitatis puncto-
rum necessariis habebantur. Omnem igitur mouebant lapidem,
diuinam punctorum codicis ebraei originem firmis, vt sibi per-
suadebant, argumentis in apricum ponere; nouitatem autem
eorum quouis modo destruere. Hic, omnino (haud negandum
est), affeculae Buxtorfii non omni culpa carebant. Eorum ad-
uersarii ipsis nil nisi atheistae, scurrae et tales videbantur, quibus
religio quasi sorderet. In oculis eorum erant homines, qui omni
amore, omni reuerentia erga verbum diuinum egerent; qui pa-
pismo fauerent; verbo: homines, qui a communione ecclesia-
stica essent excludendi. Rebus sic se habentibus, quid inde aliud
sequi poterat, quam rixari, iniuriis lacerare, et litem sub iudice
relinquere? Nonnulli, litigantium rationes sine partium studio
ponderantes, se, si vterius progredierentur, ita in angustium
coniici, haud stulte suspicabantur, vt pedem referre non possent:
Inde ad ἐπέχων confugiebant, litemque illam ad parua et exigua
referebant. Splendent hic nomina Chamierii, Marckii, Pfaffii,
Weismanni cet.

§. III.

Priusquam ad euertenda eorum argumenta progrediar, qui
diuinam punctorum originem defendunt; non possum non
haec adnotare. Scilicet, vt in principio §phi praecedentis dixi,
per diuinam punctorum originem intelligitur, quod puncta ab
ipsis librorum sacrorum autoribus consonantibus sint adscripta.
Qui igitur diuinam vocalium et accentuum authenticam defen-
dere, sibi sumunt, eos demonstrare oportet, quod IPSI viri
θεοπνεύστοι vocales et accentus textui sacro adiecerint. Sedulo
hoc memoriae est insigendum, nunquam obliuioni dandum, nisi
falli et glaucoma ante oculos nostros obiici volumus: fuerunt
enim, et sunt adhuc hodie inter eruditos, qui speciem defenso-
rum diuinam punctorum authenticam prae se ferunt, reuera autem
nil nisi puncta per antiqua, non diuina, statuunt. Pertinent
huc, qui Esdras vniuersalem quasi punctatorem constituunt, a
cuius

cuius manu, dirigente, vt sese expriment, lapsumque omnem praecauente *ῥεοπνευσία*, totus codex vocales et accentus, vt domum diuinum, acceperit. Si autem hanc hypothefin iusta examinamus statim, videbimus, quod eius autores destruant, quod aedificant, contra se ipsos pugnent et affirmata negent. Etenim si sacer codex demum ab Esdra punctis est instructus; longa fuit periodus, a Mose scilicet vsque ad Esdras, in qua biblia non punctata extiterunt. Quaeritur ergo, an hac in periodo scriptura ambigua fuerit, nec ne? Asseclae enim Buxtorfii inter alia argumenta pro diuina vocalium et accentuum origine et hoc proferunt, vt infra videbimus, sensum scripturae sacrae sine punctis esse incertum, ambiguum et fallacem. Scopum igitur scripturae sacrae perire; siquidem ea hominibus sit data, vt viam ad aeternam salutem ex ea cum certitudine discere et regulas cognoscere possint, ad quas vitam suam dirigere debeant, si deo accepti esse velint. Exinde igitur, concludunt ad necessitatem punctorum codicis ebraei et ad eorum diuinam originem. Ponamus, haec ita se habere. Quaerimus igitur, an in longa illa periodo scriptura ambigua fuerit, nec ne? si aduersarii dicunt; ambigua fuit: quisque facile videt, scopum scripturae sacrae per longum temporis spatium periisse et homines, tum vitam degentes, certa viae salutis eguisse cognitione; quod ipsi concedere haud possunt. Si autem aduersarii respondent; non ambigua fuit: pugnant contra se ipsos, dum alibi dicunt, punctorum absentiam necessario ambiguitatem inuoluere. Nihil est, quando hic porro respondent, in isto temporis spatio viros vixisse *ῥεοπνεύσους*, qui, quando lectio dubia fuerit, lectores instituire eisque veram lectionem monstrare potuerint. Viri enim *ῥεοπνεύσοι*, etiamsi semper *ῥεοπνευσία* gauisi fuissent non tamen omnibus in locis aderant, vbi codex sacer legebatur. Instituire igitur omnes, eosque veram lectionem docere, nec omnibus temporibus, nec omni loco fieri a viris diuinis potuisset. Vbi itaque erat fons certae lectionis in talibus interuallis? Apparet ex his, hypothefin illam de Esdra, punctatore vniuersali, defensoribus

foribus originis diuinae punctorum clypeum papyraceum esse, qui, dum tueri debet, sagittis perforatur, quas depellere debebat.

§. IV.

Argumenta pro diuina vocalium et accentuum authentia a Wasmutho hunc ordinem in commodum rediguntur, vt primo grammatica, post historica, tandem theologica proferat. Sequemur Wasmuthum; haecque argumenta, vnum post alterum, perpendamus, videamusque, an talia sint, quae conuictionem pariant.

§. V.

Argumentum grammaticum ita se habet: *)

Quicquid per primaeuam mosaicam et propheticam originem competit hodierni sacri Textus hebraei literis consonis, ceu vni parti essentiali scripturae hebraeae; idem etiam per eandem originem competit quidem punctis vocalium et accentuum, ceu alteri eius parti essentiali et coeuae literis.

Atqui authentia diuina plane et infallibilis, per primaeuam Mosaicam et propheticam originem, competit hodierni sacri textus hebraei literis consonis, ceu vni parti essentiali scripturae hebraeae.

Ergo etiam competit punctis vocalium et accentuum. De minore non est, vt multa dicam. Concedere eam possum, et nihilominus argumentum nihil valebit pro diuina punctorum origine. Interim haec adnotare lubet. scil. Minor propositio vindicatur a Wasmutho I antitheticce, per defectum probationis contrariae. Confiteor, argumenta a Capello, Briano Waltono prolata, literas hodiernas non esse primaeuas Mosaicas et propheticas, sed recentiores babylonicas, quas Esra post solutionem captiuitatis babylonicae, restauratae a se scripturae sacrae primus adhibuerit, et deinceps populo iudaico commendarit, relictis samaritanac genti, ob grauissimum odium, primigeniis scrip-

*) vid. Wasmuthus, in Vindiciis S. hebraeae Scripturae, p. 30.

❁ ❁ ❁

7

scripturae hebraeae literis, quae sint hodiernae samaritanae; neutiquam probanda probare. Quae enim Capelli et Briani Waltoni argumenta ponderosissima esse debent, testimonia scilicet talmudica et rabbinica; ea maxime impotentia fiunt, assumpta praeclara Postelli sententia, qua Iudaei duplices characteres habuisse dicuntur, samaritanos scilicet et hodiernos iudaicos. Illos fuisse vulgares et profanos; hos autem sacros. Hos duplices characteres locum habuisse, vsque ad tempora Esrae, qui vulgares et profanos samaritanis liquerit, sacros autem etiam in vita communi introduxerit etc. Hac, inquam, assumpta sententia, testimonia talmudica et rabbinica nihil valent; et opinio Capelli et Waltoni opinio manebit, non veritas probata fiet. II Vindicatur minor propositio theticae; ubi Wasmuthus probare vult, hodierni textus sacri literaturam esse 1 omnium primam, 2 in vetustissima hebraeorum gente sine corruptione diuinitus conseruatam, 3 ipsorum oraculorum diuinorum prototypum characterem factum. Quomodo autem probauit? Probatio numeri 1 nihil aliud affirmat, quam, Adamum potuisse loqui i. e. non mutum fuisse; et valde improbabile esse, illum non potuisse scribere. Quod autem Adamus hodiernam literaturam hebraeam habuerit, neutiquam ex rationibus sat firmis probatur. Numerus 2 inde probatur, quoniam posteri Heberi in Mesopotamia manserunt, donec Abrahamus a Deo in terram Canaan est vocatus. Ex quo Wasmuthus concludit linguam posterorum Heberi incorruptam mansisse. Quoniam autem in hoc argumento nihil de literatura hodierna extat, id non maiorem habet vim probandi, quam argumentum ad num. I. Ad probandum numerum 3 dicta quaedam proferrunt e. g. Es. II, 3. VIII, 20. Rom. IX, 4, III, 2. Quae autem dicta nullo modo probant, literaturam hodiernam esse eam, qua oracula diuina stylo sint signata. Porro dicitur, codicem samaritanum ex hebraeo translatum esse. Sed etiam si hoc verum sit, tamen inde non sequitur, hodiernam literaturam, prototypum characterem fuisse oraculorum diuinorum.

§. V.

§. VI.

Ad maiorem autem propositionem, quod attinet, ea negatur ac pernegatur. Vindicare eam quidem vult Wasmuthus, partim antithetice, partim thetice. Vindicatio antithetica nihil ad me: in vindicatione thetica probandum est, figuras vocalium et accentuum esse partem essentialem scripturae hebraeae. Et hoc ex eo probare voluit Wasmuthus, quoniam vocales et accentus formam certae significationis vocum nec non distinctiones et coniunctiones sententiarum efficerent in scriptura hebraea. Hoc autem, quod ad vocales attinet, probare voluit a natura, proprietate, et officio vocalium. Literas, dicit, *in se esse mutas, nec sine vocalibus ullatenus moueri posse i. e. non solum non pronunciari, sed nec oculis legentis sub certa significationis forma sibi posse, antequam motiones illae accedunt et literas ac vocem ad motum animent.* Ad hoc respondens, concedo et literas sine vocalibus pronunciari non posse. At nos hic non loquimur de pronuntiatione, sed de scriptione. Quaestio igitur est, an literae sine vocalibus scribi possint, nec ne? Nonnisi Stultus negabit, literas sine vocalibus scribi posse; et nonnisi stultus affirmabit, literas sine vocalibus pronunciari posse. Diuersissima igitur sunt pronuntiatione et scriptio. Quicquid de illa valet, non ideo valet de hoc; et vice versa. β , concedo, quod, si quis literas sine vocalibus legere vult, accedere oporteat motiones seu vocales. Scilicet ille, qui legere vult sine punctis, ipse in mente sua addit vocales secundum regulas grammaticas et analogiam linguae; et, hoc facto, legit scripturam non punctatam et intelligit eam. Non autem necesse est, vt ab ipso autore scripturae cuiusdam vocales adiiciantur. Et si Wasmuthus verba illa: *nec oculis legentis sibi posse*: hoc sensu sumi vult, quod *figurae* vocalium *ab ipso autore* accedere debeant; fallitur omnino; et contra se ipsum pugnat, dum in ipsis vindiciis loca rabbinica, non punctata adduxit; in latinam linguam transtulit; et bene intellexit. Haec loca intelligere non potuisset, nisi vocales accessissent, quas autem

tem

tem non autores figuris expresse-
 runt; sed quas ipse vir doctus
 secundum regulas grammaticas et analogiam linguae atque in
 vocibus dubiis, pro ratione contextus addidit. Ex quibus se-
 quitur, figuras vocalium non esse partem essentialem scripturae
 hebraeae. Hoc tamen wasmuthus probare vult 2 inductione
 multorum exemplorum, vbi voces non tantum solitariae, sed et
 in ipso sermonis contextu, citra vocalium praesentiam, incerta
 significatione dubium faciant lectorem. Quod ad argumen-
 tum lector responsonem meam infra inueniet, vbi theologica
 refutauit argumenta. Ibi enim idem hoc occurrit, quo aduer-
 sarii, scripturam sacram sine punctis non fore perspicuam et
 certam, probare conantur. Quod ad accentus attinet, dicit
 Wasmuthus, eos designare distinctiones et coniunctiones vo-
 cum ac sententiarum. Verum hoc quidem est; sed non inde
 sequitur, accentus partem essentialem esse scripturae hebraeae.
 Alias enim concedendum nobis esset, nullum scriptum hebrae-
 um, accentuum figuris destitutum, legi a nobis posse. Quod
 autem quotidianae repugnaret experientiae; dum scripta rabbi-
 nica accentuum et vocalium figuris destituta, legere ac intelli-
 gere possumus. Equidem scio, quantum aduersarii inter scrip-
 ta rabbinica et codicem sacrum ponant discrimen, ita, vt ab
 illis ad hunc neutiquam consequentia valeat; sed et de hoc dis-
 crimine infra quaedam disseram, ex quibus, id tantum non esse,
 quantum esse dicitur, apparebit.

§. VII.

Pervenimus ad argumenta historica. Horum ex numero
 varia apud patronos diuinae punctorum originis inuenio. Pri-
 mum, idque praecipuum, sine dubio, est, quod desumitur a te-
 stimonio Masorae. Hic aduersarii ita argumentantur:

Quicquid in sacro textu hebraeo antiquius aetate Esrae et
 virorum synagogae M. proditur, vnanimi testimonio priscorum
 auctorum Masorae, id a viris prophetis profectum, diuinam
 ac authenticam agnoscit originem.

B

Iam

Iam vero assignatio punctorum ad Consonas antiquior aetate Esrae et virorum synagogae M. proditur, vnanimi testimonio priscorum autorum Masorae. Ergo etc.

At! At! qui super hoc argumentum aedificant, innituntur baculo carioso, qui vel vnico ictu potest frangi. Vt enim nihil de maiore dicam, quae neutiquam rectissima est, de minore tantum haec proferam. Scilicet ad hanc minorem propositionem probandam, prouocant aduersarii ad notas Masoretharum, ad ipsa textus puncta spectantes. Adducunt ideo multa ex libris Mosis et aliorum exempla, vbi Masorethae varia circa puncta mouerunt. Concludunt vnde: *Masorethas non adscripsisse demum textui sacro puncta, sed punctis sic in textu repertis, et pridem ante extantibus, notas et ~~ἐπιγράσει~~ suam adieciisse, ad praeuertendam sciorum, in corrigendo textu, temeritatem.*

Sed perpendamus! an hoc sit minorem propositionem probare. In minore dicebatur, ex testimonio Masoretharum apparere, assignationem punctorum antiquiorem esse, aetate Esrae et virorum synagogae M. Nunc in probatione eius nihil aliud inuenitur, quam, puncta prius in textu fuisse, quam Masorethae notas suas fecerint. Quomodo haecce coherent? An forte discussum et a toto orbe erudito approbatum est, Masorethas, si non ante Esram, tamen cum eo simul vixisse? sine dubio aduersarii hoc, vt certissimum, assumunt atque supponunt. Alias enim argumentum eorum plane inutile et leuissimum esset. Quomodo autem id probabunt? Argumentum firmum huius hypotheseos legere, mihi nondum contigit. Id quidem me legisse scio, Haggaeum, Zachariam, Malachiam, Zorobabilem, Mardachajum, Iosuaam Potificem, Nehemiam, Esram et alios inter Masorethas numerari; et statim a Carpzouio addi; horum in dubium vocare fidem, idem esse, ac diuinae refragari auctoritati; vt scilicet (sic mihi videtur) terror sanctus lectoribus iniiciatur, hique ab vltiori disquisitione arcentur. Verum dictatorie aliquid dicere non est probare. Nemo eruditorum poscere potest, nec poscet, si prudens ac sobrius est, vt alii, quicquid

quid profert, credant, ideo, quoniam protulit. Si itaque aduersarii, argumentum pro diuina punctorum origine, a Masorethus desumptum, conuincere, volunt: probent ante omnia eam aetatem Masoretharum, quam in ipso argumento assumunt. Et probent id, non eiusmodi argumentis, quaenullius sunt ponderis; qualia ea sunt, quae a testimonio recentium iudaeorum desumuntur, quippe qui hac in causa nonnisi testes sunt suspecti. Probent id argumentis sat firmis, praesertim, cum rationes in promptu sint, ob quas Moses et Haggaeus et Zacharias et Zerobabel et Esra et alii viri inspirati e numero Masoretharum sint eiiciendi. Circa quod enim versantur Masorethae? Versantur circa correctiones mendorum, ex incuria librariorum in codicem illapforum. In margine aliter legi volunt, quam in ipso textu extat. Effectus ignauiae siue leuitatis librariorum, nonnullas literas aut exaggerantium, aut imminuentium, aut inuertentium, vt clara Mysteriorum diuinorum considerant signa. Versus, voces, literas et quidnon? numerant et saepe falso numerant. Conf. Richard Simon in Hist. critique du vieux testament. libr. I. cap. xxvi. p. 140. edit. Rotterdam. Tales autem minutias grauissimis viris Θεοπνεύστοις adscribere, nemo sibi sumet, nisi, qui magnum virorum istorum nescit scopum aut magnum, quod inter spiritum sanctum et viros Θεοπνεύστους fuit, negotium in dubium vocat. Scopus enim eorum, quo homines ad viam salutis aeternae ducere debebant, non tantum ipsis relinquebat otium, vt vastissimum illud opus Masorethicum incipere aut absolueri possent; praesertim, cum Esras, Nehemias et Zerobabel et alii reipublicae Iudaicae constituendae curam gererent; qua in cura omne consumebant tempus. Commertium autem spiritus sancti cum viris illis, concipere nobis haud remittit, quomodo in numerandis commatibus et literis errare potuissent. Correctiones mendorum dignae quidem essent, quae viris diuinis tribuantur. Sed tribui iis ideo non possunt, quoniam in ipsis Mosis, Esrae, Dauidis et Zachariae scriptis eae inueniuntur. Aut dicere ergo nos oportet, ipsos autores Θεο-

πνεύμας veram nesciuisse lectionem, aut assumere cogimur, eos studio veram lectionem in margine collocasse, subreptitiam autem in textu reliquisse. Illud absurdorum absurdissimum est. Hoc vero itidem reiiciendum est, quoniam primo literae, in textu exstantes vbique fere sensum dant bonum et aptum; deinde potius credibile est, viros istos, diuina autoritate pollentes, lectionem subreptitiam non solum in libris suis propriis, sed in toto etiam codice plane deleturos fuisse. Rebus sic se habentibus, dubito, an aduersarii firmas afferre possint rationes, ob quas primi Masoretæ in tempora Esrae sint collocandi. Quamdiu autem, hoc non extra dubitationis aleam est positum, tamdiu argumentum, a Masorethis desumptum omni carebit neruo. Ceterum Buxtorfii et alii hic triumphare videntur, quando, contra Capellum disputantes, Tiberienses Masorethas rationibus qualibuscunque ex numero Masoretharum excludunt; et deinde ad veritatem hypotheseos suae concludunt. Hoc ipso tamen non probant, quod erat probandum; sed tantum Capello quodam modo occludunt linguam.

§. VIII.

Ad probandam diuinam punctorum originem prouocatur ad testimonia Iudaeorum. Et quidem Buxtorfius omnes Iudaeorum doctorum classes, scil. Talmudistas, sabbatistas, et philosophos, sub quibus et grammatici, criticique comprehenduntur, testimonia illa exhibere dicit. *) Profert itaque ex omnibus aliquid; Nimirum, quod ad Talmudistas attinet, profert sequentia: 1) *non ἐξαρμόσιον esse, nullas in Talmud accentuum vel punctorum figuras exprimi.* **) Cur? quoniam, etsi codices talmudici, secul. XVI. Venetiis et Basileae impressi, punctis et accentibus carerent, fieri tamen potuisset, vt scribae posteriores, vel expigritia vel negligentia vel etiam ex consuetudine aut compendii causa puncta omitterent. Non improbabile

*) vid. Buxdorf. in tract. de Antiquitate punctorum.

**) Buxdorf. cit. loc. cap. v. 1.

babile hoc esse, vel inde apparere, quod hebraei testentur, insigniora et selectiora vetera exemplaria manuscripta mischnica, quae textum talmudicum continent, qui secundo Christi seculo conscriptus vel collectus est, et punctis et accentibus notata fuisse; ut scilicet non minor circa scripturam esset legis oralis, quam legis scriptae perfectio, dignitas et maiestas. Quam debile, quam infirmum hoc sit argumentum, vel voces istae: fieri potuit; non improbable est: nos docent. Magis infirmitas eius elucet, quando testimonia hebraeorum proferuntur, quibus, insigniora manuscripta Mischnica punctis et accentibus notata fuisse dicitur. Audiamus horum hebraeorum laudata testimonia! Ephodaeus in praefatione libro suo praefixa sic scribit: ורע כי הרך הזה מהשירו בטעמים הנזכר עם שהיה מיוחד למקרא כבר נהגו בו הקורמים במשנה והיו קוראים אותה בקבוצים הנבחרים בטעמים: ועל דרך קריאת המקרא לפי שהיא כולה או רבה כללים על התורה שבעל פה, ולזה בחרו בסם הקריאה העזרת על השמירה בלבבות ולזה המצא כל ספרי המשנה הקדומים כתובים עם הנקוד והטעמים.

R. Afarias in Meos Enajim cap. 59. fol. 180. col. 2. haec habet:

ואני בשכבר הימים אשר עבר זקוק קצת ספרים על ידי ראיתי שני ספרים מהם קדמונים מתק שנה עם הנקודות ומטעמים מפטיקים

R. Ioseph del Medico scribit in libro fol. 10. col. 1. מצרף לחכמה ראינו משניות בכי עם הנגינות ואם בתורה שבעפ כך כש בתורה שבכתב.

fed! quosnam Ephodaeus per codices mischnicos antiquos, imo antiquissimos intelligit? In capite nono eiusdem libri, in quo locus allegatus inuenitur, prodit, se per codices antiquissimos eos intelligere, qui 300, a tempore suo annis sint conscripti. Vixit autem Ephodaeus secundum Buxtorfium anno p. R. S. 1401. Ergo per codices antiquos ii intelligendi sunt, qui seculo undecimo aut duodecimo sunt conscripti. Permagnum vero

vero interest interuallum inter seculum XI. et tempus illud, quo Mischnajoth originaliter sunt scriptae. In hoc interuallo per multa exemplaria Mischnica puncta accipere potuerunt. Neutiquam igitur concludi potest: Mischnajoth seculo XI. fuerunt punctatae: ergo originaliter suut punctatae. Hoc itidem ad testimonia R. Asariae et Iosephi del Medico potest responderi. R. Asarias vixit secul. XVI; R. Ioseph sec. XVII. Etiam si R. Asarias codicem punctatum, quingentis annis antiquiorem, vidit, ab hoc tamen codice ad originale Mischnae consequentia haud valet. Rursus enim eius origo in seculo XI. est quaerenda; et forte idem fuit, quem Ephodaeus habuit. Nihil itaque aliud exinde sequitur, quam, codicem Mischnicum punctatum seculo XI. existisse. Testimonium R. Iosephi ne hoc quidem docet, sed dicit tantum in genere, Mischnajoth punctatas in mundo esse. Hoc autem concedi potest, salua nouitate punctorum.

§. IX.

Probare vult Buxtorfius 2, (tangit quidem vir doctissimus aliud momentum, priusquam ad hoc venit; praeterire autem id lubens volo; quoniam in eo, quod impugnare videtur, concedit; atque, si verum dicendum, non ita respondet, quomodo tantum virum respondere decet) *punctorum et accentuum omnino in Talmud mentionem fieri*. Inter loca, quae ideo ex Talmud hic proferuntur, hic est praecipuus? מאי רכתיב ויקראו בספר תורת האלהים מפורש ושום שכל ויבינו מקרא ויקראו בספר תורת האלהים זה מקרא מפורש זה הרגום: ושום שכל אלו הפסוקין ויבינו במקרא אלו פיסקי טעמים ואמרי ליה אלו המסירת שבהים וחזרו ויסרו.

Sed ipse Buxtorfius P. in epistola ad Capellum confitetur; *) id eum semper perplexum tenuisse, de potestate potius quam de figuris punctorum loca haec talmudica esse intelligenda.

Et

*) vid. Capelli vindicias pag. 843. edit. Amstelodam. a Iac. Capello prouocatae.

Et omnino, quam diu aduersarii probare non possunt, quod hic de figura vocalium et accentuum, non de potestate, sermo sit; tandiu argumentum eorum plane nullum est. Ostendere quidem vult Buxtorfius, sermonem hic esse de figuris punctorum, et hunc in finem nonnulla ex R. Salomone, R. Nissim et R. Bechai in medium profert loca. Sed et ad haec loca responderi potest, quod non nisi de potestate punctorum Rabini loquantur. Ergo etiam de his locis asseclas Buxtorfii demonstrare oportet, quod non de potestate, sed de figuris punctorum verba faciant Rabini. At hic non sufficit, si quaedam commata ex R. Asaria et ex Ephodaeo adducuntur, in quibus, quod illis in locis talmudicis figurae vocalium sint intelligendae, expresse dicitur. Scimus enim characteres R. Asariae et R. Ephodaei. Erant hi viri anti-Elianistae. Erant inimici sententiae de nouitate punctorum. A partibus stabant eorum, qui aut inscitia aut metu aut vana gloria ducti punctorum antiquitatem obstinate defendebant. Loquebantur itaque, ut leges factionis, cui adhaerebant, eos loqui iubebat. Quicquid proinde locuti sunt, non est nobis, nec esse potest, sententia rata; sed ita se habet, ut quaecuis sententia Capelli; quae, si sufficienter est probata, assumenda, si non; reiicienda est.

§. X.

Post talmudica, cabbalistica proferuntur scripta. Affert Buxtorfius I ex Aben Esrae praefatione rythmica, Bibliis praefixa, expositionem quandam cabbalisticam, qua dicitur, quod septem voces in primo capite Geneleos respondeant septem regibus vocalibus. II ex libro cabbalistico *אגרת הטעמים* locum, qui in latinam linguam translatus ita legitur: *Ex iis quae indicauimus, colligitur et concluditur, quod quicumque vult sanctificare se ipsum, et esse de residuis, quos dominus vocat, ingredi in sanctum interius, et in Palatium, quod est Trichinium et Paradi-*

*) Buxtorf. cit. I. cap. V.

Paradisus, debeat se praeparare ad vestibulum, ut per gradus ascendat, ab inferiori ad superiorem, donec perueniat ad coronam supremam sanctam. Et sic soluitur obiectio, quae nobis antea mouenda erat; quare et quam ob rem, quid item viderint Viri synagogae M. autores mysteriorum accentuum, quod inceperint in principio signarint Sarcka eique primum locum assignarint, ut sedeat super folio ipsius Malcuth, et non potius alium accentum in principio collocarint, ut v. g. Ietibb, Pesick aut similem aliquem. Longe sane aequius fuisset, ut inciperet a Tipboka, qui est accentus primus in lege, sub voce כראשית etc. III Ex Rambam scil. ex eius commentario super librum Iezirah fol. 61, edit. Mantuanæ haec: *In tribus literis gutturalibus ה, ו, י nullibi reperitur Dagesch, in vniuersa scriptura, prout deprehendimus ex accurata perquisitione et perlustratione in omnibus libris Babyloniae et Hierosolymae, neque etiam in libro Hilleliano: sed in ו inuenimus Dagesch in tribus locis Leuit XXIII, 17. Gen. XLIII 26. Esrae VIII, 18. quorum omnium ratio nota est in arcanis Cabbalae. Et de his arcanis compositus est liber punctationis maximus, quam composuit Ref. Assè in Babylonia, qui etiamnum hodie reperitur in Academia nostra.* Non autem firma haec esse testimonia, ipse, qui iis nritur, prodit. Quod enim ad locum AbenEsrae attinet, dicit Buxtorfius, Aben Esram adducere ex Medraschin seu Cabbalisticis PROCVL DV BIO NON. RECENTIBVS sed antiquis expositionem etc. Aetatem igitur, qua cabbalistica scripta sunt edita, Buxtorfius nescit. Recte proinde Capellus respondit, nullum ex testimonio illo duci posse argumentum; siquidem fieri poterit, ut scripta illa cabbalistica post iuuenta puncta sint confecta. Secundum testimonium iterum ex libro est prolatum, cuius autor et tempus incerta sunt. Quid autem certi extali libro potest concludi? semper enim quaestiones remanent, ac autor sit vir, fide dignus? an veritatem scire potuerit, et enarrare voluerit? annon causae subiectivae adfuerint, ob quas viros synagogae M. autores accentuum

centuum esse dicit? annon ex ignorantia et Iudaica pietate id fecerit? porro, si relata refert, ex quibus fontibus ea hauserit? ex fontibus puris aut impuris? Has omnes ad quaestiones nisi certa ac indubitata datur responsio, nullum certum ac indubitarum ex libro, de quo loquimur, cabbalistico duci potest argumentum. Tertius, qui adducitur locus, ex Rambam desumptus, maximum habere pondus videtur, et habet, si certum est, Raf. Assè vixisse circa annum Christi 360. ad 400. si autem hoc negatur, aqua haerebit. Concedatur interea, verum esse, quod de Iudaeo hoc Babylonico dicitur; testimonium tamen non nisi contra eos pugnabit, qui, puncta vocalium et accentuum circa annum p. C. N. 500 inuenta esse, statuunt. Contra eos autem, qui diuinam punctorum originem nondum demonstratam esse, dicunt, nullam habebit vim. Nihil enim in eo, quemadmodum in omnibus fere aliis, reperitur, quo, puncta ab ipsis cuiusuis libri sacri codicis autoribus addita esse, vindicaretur. Testimonia omnia, quae proferuntur, nonnisi pro antiquitate punctorum pugnant; et paucissima, eaque non certissima, antiquitatem istam ante seculum quintum et quartum ponunt. In quibus expresse dicitur, quod puncta ab ipsis viris Θεοπνεύστοις originem habeant, ea a recentioribus Iudaeis, qui post Eliam vixerunt, et contra eum pugnarunt, sunt desumpta. Ex hac ratione ea testimonia omnia ita assumi haud possunt, ut per ea lis discernatur et lingua dissentientibus occludatur. Aben Esra, ut ad philosophos et grammaticos progrediatur, in libro Tzachut fol. 158. col. 2. expresse dicit, nos punctationem a Masorethis Tiberiensibus accepisse. Explicat autem detorquet Buxtorfius hunc locum ita, ut nullo, Elianistis amplius sit vsui. Elianistae autem ita respondent, ut, a cuius parte sit veritas, diiudicari fere nequeat. Qua torsione et retorsione tam Aben Esrae, quam reliquorum philosophorum loca irrita, ieiuna et inefficacia facta sunt. Nulla amplius probandi vi polent. Si nihil aliud, hoc tamen ex omnibus hisce apparet, testimonia Iudaeorum pro diuina punctorum origine, ad eorum

C

argu-

argumentorum numerum esse referenda, quae rem incertam non incertio-rem, et certam non certio-rem reddunt. Eandem sententiam me ferre oportet de testimoniis librorum Zohar et Bahir. Probetur, quod hi libri sint *γνηστοι*. Non pro concessio et probato sumatur. Non obiiciatur iis, qui hac de re dubitant, omnem fidem humanam perire, si librorum *γνηστοτης* semper in dubium vocaretur. Sunt enim hoc terricula, qui tantum tironibus in re literaria timorem iniicere possunt.

§. XI.

Concludunt nonnulli ab vniuersali punctationis et accentuationis inter Iudaeos receptione, ad diuinam eius originem. Hac de receptione varia possent moneri, quae autem praeterire lubet. Laborat enim in argumento maxime consequentia. Iam id, quod aliquid per antiquum, vtile ac commodum sit, tam prospera vitur fortuna vt a Iudaeis *ουκλήφως* et *παρλήφως* recipiatur. Est enim ea Iudaeorum natura, vt omnia exosculentur et tantum non adorent, quaecunque a patribus, per longum temporis spatium, ad ipsos peruenerunt; praesertim, quando vident, salubria et vtilia esse, quae Patres barbatos posteritati tradidisse credunt. Omnes cum fabulas, tum veritates summa cum voluptate memoria repetunt, magnificant, laudant omnibusque, aures aduertentibus, ea cum fronte et iis cum gestibus enumerant, quae altam sapiunt conuictionem. Falleretur tamen quiuis, qui propterea rei enarratae originem inter viros *θεοπνεύστως* quaerere, et inspirationem diuinam auctorem eius facere vellet. Offenderet saepe grauitatem horum virorum et ipsum spiritum, qui per eos locutus est. Caueat igitur quisque, ne sic concludat; et, nisi aliud in promptu sit argumentum, hoc, quod vniuersali Iudaeorum receptioni innititur; aeternae tradat obliuioni.

§. XII.

Alias rationes pro diuina punctorum origine inueniunt nonnulli in exemplaribus biblicis antiquis, punctis et accentibus

bus instructis. Est scilicet Codex quidam, Hillelianus dictus, qui vocales habet et accentus. Quum autem Hillel circa annum Christi 340. floruerit, summa exinde sequi videtur punctorum antiquitas. Et quum probabile haud sit, Hillelem primum fuisse, qui codicem punctis instruxerit, vltterius progrediendum esse videtur, ad viros scilicet synagogae M. et ad ipsum Esram. Magnam prae se fert speciem hoc argumentum. Sed laruam ei demamus et apparebit, nullo id pollere robore, nulla vi. Primo enim de Hillele quaeramus, autore codicis laudati, quis ille fuerit? fuerunt enim, vt notum est, plures inter hebraeos, qui Hillelis nomen gesserunt. Probandum igitur est, Hillelem illum eundem esse, qui Hannasi dictus est, et reuera circa annum Christi 340. vixit. Hoc nisi probatur, codex ille recentissimus esse potest; quemadmodum etiam viri quidam doctissimi eum pro recentissimo habent. Verba Epiphanius nihil valent. Ex his enim tantum hoc clarum est, Hillelem quendam tempore ipsius vixisse. Coniectant viri docti, eum Hannasi fuisse. Illud nemo facile negabit. Hoc coniectura est, non quidem reicienda statim, nec tamen pro certa veritate assumenda. Quod autem Hillel hic codicem aliquem scripserit, in verbis Epiphanius nequaquam dicitur. Zacut in Iuchasin fol. 132. non maiorem habet auctoritatem, quam Epiphanius. Hic partem codicis Hilleliani ante nongentos ab isto tempore annos, exaratam vidisse, testatur. Exarata itaque est pars ista seculo VI. (vixit Zacut seculo XV.). Hillel Hannasi floruit seculo IV. Quomodo igitur codex, cuius partem vidit Zacut, seculo VI. ab Hillele exarari potuit? Alia proinde aduersarii proferant testimonia pro sententia, quam tuentur: et hoc eo magis, cum codex ille varia continet, quae tempore Hillelis Hannasi ignota erant. Secundo: posito; de autore codicis dubitari non posse; dubitari tamen potest, an ipse auctor librum suum punctis instruxerit. Non enim sequitur: hic liber est punctatus: ergo ab ipso autore est punctatus. Si hoc sequeretur; totum, quod gerimus, bellum momento esset compositum. Concludere facile possent

aduersarii: Biblia sunt punctata; ergo ab ipsis autoribus sunt punctata. Contra talem consequentiam ipsa pugnat experientia. Habemus scilicet hodie scripta rabbinica, non quidem multa, at nonnulla, punctis instructa. Certo scimus, puncta ab alio Iudaeo esse adiecta; et non ab ipso autore. Falso igitur a praesentia punctorum ad eorum authenticam concluderemus. Sic res se habet cum Codice Hilleliano. Fieri potuit, vt ab alio vocales et accentus acciperet. Lepida hic est responsio Buxtorffii, dicentis: *fieri potuit; sed et non fieri potuit.* Lepida, inquam, haec est responsio; et solida Capelli, qui *satis sibi esse, inquit; ad infringendam argumenti censoris (Buxtorffii) vim omnem, si respondeat; fieri potuit.* *Censoris enim esse, sic pergit, probare, factum id reuera non esse.* Etenim qui argumentatur, ille neuiquam in possibilitatibus acquiescere debet. Qui autem vim argumenti infringere vult, ei, possibilitates obicere argumentanti, licet. Tunc enim non a posse ad esse concludit, sed tantum dicit, rem alio modo possibilem esse, simulque ab argumentante poscit, vt, obiectam possibilitatem locum haud habere, ostendat, si argumentum suum firmum esse velit. Aduersarii igitur ostendant, fieri non potuisse, vt recentiores quidam Iudaei codicem Hillelianum punctis instruerent; alias iacturam maximam faciunt.

§. XIII.

Denique perpendamus, an ex eo, quod Hillel Hannasi codicem controuersum punctauerit, (si modo verum est) legitime possit ad diuinam punctorum originem concludi. Codex iste seculo IV est punctatus. Ergo libri scripturae sacrae, ab ipsis eorum autoribus sunt punctati. Quantis curis distinentur aduersarii, si consequentiam probare debent! Et haec tamen probanda est, nisi hoc argumentum eandem, cum reliquis, fortem experiri, et tanquam res nullius ponderis, reiici debeat. Decipiuntur quamplurimi hoc argumento, dum id ad probandam punctorum diuinitatem proferunt. Reuera enim tantum
 contra

contra Elianistas, stricte sic dictos, valet, qui Masorethas Tiberienses auctores punctorum faciunt. Horum sententia paululum suspecta reddi potest per codicem Hillelianum. Paululum suspecta, inquam, reddi, non funditus destrui et tolli potest. Remanent enim difficultates quaedam, vt antea vidimus, quae penitus sunt remouendae, quas autem Elianistae semper augent atque exaggerant, vt nihil proficiant aduersarii eorum. Contra eos vero, qui firma et sufficientia pro diuina punctorum origine argumenta quaerunt, Hilleli codex non plus habet momenti, quam codices nostri hodierni.

§. XIV.

Ad argumenta historica etiam id referri potest, quod ab arte Musica, apud veteres hebraeos laudatissima et notissima, ducitur. *Notum est ex sacris literis, sunt verba Buxtorfii, quantus olim in templo vsus fuerit Musicae cum vocalis, tum instrumentalis. Haec ars, hoc exercitium non postremum erat, cui a Dauide destinabatur tribus praestantissima Leuitica, vt videre est I Paralipom. XV, 16. XXIII, 5. XXV. tot. quod deinde institutum perficiebatur a Salomone, vt legere est, II Paralip. cap. VIII. Quin et reges aliqui ex Populi principibus ea se delectabant, eamque excolebant. Nunc confideret quiuis, an id fieri potuerit sine notis, et figuris? an item alios in hac arte potuerint erudire et instituere sine notis, quod tamen fiat necesse? si non potuerunt, tum vel has, quae hodie extant, habuerunt, vel alias. De aliis, quas habuerint, nihil vllibi legitur. Quidni itaque possimus credere, eas notas esse illas ipsas, quibus adhuc hodie sacra cantica in bibliis sunt descripta; quamuis verus ipsorum vsus iudaeis factus sit incognitus et peregrinus. Concedo I ab hebraeis veteribus cantica sacra decantata fuisse. Sed firmiter credo, non multum artis, non multum harmoniae veteres hebraeos habuisse, quando cantarunt. Hanc in opinionem deducor, perpendens I, Musicam in genere priscis temporibus per miserabilem fuisse, et ratione Melodiae*

et Harmoniae, cum hodierna comparari non posse. Deceperit senex, simplici Cithara strepente, maiorem sentit voluptatem, quam, si ad gustum hodiernum fidibus canere audit; ubi de magna arte et harmonia conqueritur, 2, filios Israelis, exercitu Pharaonis mari rubro mandato, canticum cantasse, ubi sine dubio Melodiam ex tempore fecerunt, et quisque pleno guttore cantavit, prout gaudium de victis hostibus eum stimulavit. Talis autem cantandi modus non multas nec tam varias requirit notas, quam accentus Hebraeorum sunt. II Nego, quod accentus notae haec Musicae fuerint. Concipio mihi rem ita, uti hodie inter nos est. Si canticum cantare volumus, et cantare hoc, nec mera murmuratio nec merus clamor esse debet, componimus nobis melodiam aliquam, ad quam exprimendam certis signis siue notis utimur. Haec signa autem non sunt puncta, cola, semicola, commata seu virgulae, quibus vocum distinctiones insignimus, sed alia, ab his plane diuersa. Sic sine dubio res etiam apud Hebraeos se habuit. Eorum accentus indicant quidem, quae voces Textus sint coniungendae, quae separandae. Sed ad indicandum, quibus tonis, qua varietate tonorum textus a cantoribus sit decantandus, aliis opus erat signis. Si quis autem ex me quaereret, quatenam illa signa fuerint, responderem verbis Capelli, dicentis, signa ista non magis nobis esse nota, quam ea, ad quae Pindarus et Horatius cantica sua decantarunt. Ceterum nemo poscit, ut propter hoc argumentum, a Musica arte desumptum, victa manus dare debeamus. Etenim ipse Buxtorfius, quicquid in eo dixit, ut possibilitates, ut coniecturas proposuit.

§. XV.

Peruenio ad argumenta, theologica dicta. Ponderosissima haec sunt et digna, quae omni, quo fieri potest, studio perpendantur. Imo haec sola sunt, quae sententiam de nouitate punctorum vocalium et accentuum abominabilem reddiderunt; quae sola, quam plurimos de omni disquisitione deterruerunt. Omnes igitur vires, omnesque neruos intendamus, ut hic, quid verum, quid

quid falsum, quid periculosum sit, distincte cognoscamus. Proponitur autem primum hoc argumentum: *) *scripturam esse perfectam, omnisque vel additionis vel detraktionis impatientem, ex Deut. IV, 12. XII. ult. Apocal. XXII, 18. Ies. XL, 8. perspicuam porro, nec ancipitem aut in varios sensus flexilem, ex Prouerb. VIII, 8. Ps. XIX. 9. CXIX, 105. 114. II Petr. I, 19. II Tim. III, 16. 17. liquet et alias, contra Pontificios, uberius demonstratur. Absque punctorum autem expressa adiectione, scriptura quam plurimis in locis ambigua, sensus eius incertus, et lector redderetur suspensus. Non modo enim simplicia et extra contextum posita vocabula, dubiae sunt lectionis, v. g. לִבְנָה, an sit לְבָנָה luna, an לְבָנָה later, pavimentum, an לְבָנָה thus, לְבָנָה populus, arbor: item דָּבַר an sit דָּבַר dixit, an דָּבַר pestis, an דָּבַר loquens, דָּבַר loqui, דָּבַר loquere, דָּבַר verbum etc. sed etiam intra structuram orationis et contextus, uti ex collatione versionis LXX. constat, ut Tibr. III, 13. pro כִּילָא עֵנָה מְלִכוּ כִּילָא quia non affligit deus ex animo suo, legerunt interpretes עֵנָה reddentes, ὁ δὲ θεὸς ἀπεκρίθη ἀπὸ καρδίας αὐτοῦ, quia non respondit ex animo suo, sensu prope blasphemio: Ps. VII, 12. וַיֵּלֶם יְהוָה כָּל יוֹם et Deus irascens omni die, contrario sensu legerunt וַיֵּלֶם, reddentes, καὶ μὴ ἐπ' ἄγων ἐργήσῃ αὐτὸς ἐν ἡμέραις: Ies. IX, 5. pro עַל שְׁלוֹם אָבִי עַל pater aeternitatis, princeps pacis; legerunt עַל אָבִי vertentes, ἀξω εἰρήνην ἐπὶ τὰς ἀρχοντας; adducam pacem super principes: Ps. II, 8. pro: sceptro ferreo הֲרַעֲפֵם confringes eos, legentes הֲרַעֲפֵם verterunt, ποιμαίνεις αὐτούς, pasces eos. Ies. XXXIII, 2. pro זֶרְעֵם brachium eorum, legerunt זֶרְעֵם semen*

*) conf. Carpzovius in Crit. Sacra, p. 243.

semen eorum, reddentes *σπέρμα ἀνθρώπων* etc. Ergo, vocalium et accentuum origo diuina sit, necesse est.

§. XVI.

Ad hocce argumentum respondeo: I etiam cum punctis voces sunt dubiae tam extra nexum, quam intra nexum. Quod extra nexum sint dubiae apparet ex his exemplis: *מַעַל* potest significare *praeuarcicationem* et *supra*; prout deriuatur aut ab *מַעַל* aut ab *עָלָה*. *יַעַן* potest significare *respondebit* et *propter* *נָא* potest esse pronomen demonstratiuum plur. et etiam nomen Dei. *נָא* potest esse *ligo* aut nota accusatiui. *בָּר* est aut *solus* aut *linum*. *בְּטָחוֹת* potest significare *securitates* et in *praecordiis*. *רָע* potest significare *vociferationem* et *amicum*. *לְפִיר* potest esse *lampas* et Datiuus nominis *פִּיר* *oppressio*. *מִיָּל* est *circumcidere* et *coram*. *יַעֲלֶה* potest significare *ascendet* et *offeret*. Ipsae voces *רָבַר* et *רָבַר* inter se confundi possunt; in plurali scilicet, in statu affixionis. Nam *רָבַרְיָה* significat *verba tua*; sed significat etiam *pestes tuae* Hof. XIII, 14. *רָבַר* potest esse infinitiuus et status constructus vocis *רָבַר*. *לְבַנֵּיכֶם* potest significare *lateres vestri* et *populi vestrae*. In genere huc pertinent omnes voces, quae duplicem habent significationem; vbi ex punctis cognosci haud potest, quaenam significatio locum habeat, necne; e. g. *יָרַשׁ* et *possidere* et *expellere* significat.

§. XVII.

Priusquam exempla adducam, quibus voces punctatas etiam intra nexum esse dubias appareat, non possum non haec adnotare. Carpzouius l. c. quod codex sine punctis ambiguus sit, ex versione LXX demonstrare vult. Supponit igitur criticus hiecc, septuaginta interpretes versionem suam secundum codicem non punctatum confecisse. Et cap. II. Partis II.

§. IV.

§. IV. dicit; *Codice, ex quo versionem suam transcripserunt interpretes, arbitramur Hebraico fuisse vsos; sed, quod hallucinationes et perperam lecti textus vestigia docent, non punctato.* Quæritur autem ex Carpzouio, vnde Codex non punctatus venerit? Assumit enim, ipsos autores librorum sacrorum Θεοπνευστας, puncta statim adiecisse. Si hoc verum est, non video, quis Iudaeorum codicem non punctatum scripserit. Ante tempora Esrae sane id factum haud est. Iudaeorum enim erga Mosen et Prophetas veneratio tanta erat, vt ea, quae a sanctis eorum manibus erant scripta, ullo modo mutare, haud sibi sumerent. Eriamsi veneratio haecce ita decreuerit, vt scripta Θεοπνευστα mutarent, sine dubio tamen magnus Esra, sancto ardore ardens, eiusmodi corruptum, deprauatum et pollutum Codicem funditus extirpasset. Post Esram itidem fieri non potuit, vt Codex punctis destitueretur, quae ipsi auctores adiecerant; quae Esras, summa autoritate pollens, non solum approbauerat, sed etiam emendauerat, eaque conseruanda, retinenda ac tuenda synagogae Magnae tradiderat. Proinde neque de sacerdotibus, nec de optimatibus, nec de plebe Iudaeorum credi potest, quod codicem vocalibus et accentibus orbauerint. Non de sacerdotibus, nec optimatibus: Hi enim potius, sibi religioni duxisse, scerendi sunt, aliquid mutare, quod Esras seruandum reliquerat. Non de plebe Iudaeorum: horum enim conatus infregisset tota sacerdotum cohors. Vnde igitur biblia non punctata? Omnino Carpzouium eosque, qui eum vbique sequuntur, hic errorem errore oportet cumulare, moxque ea assumere, quae alibi reiiciunt; et reiicere, quae alibi assument.

§. XVIII.

Quod voces punctatae etiam intra nexum spectatae, sint dubiae, ex his probari potest exemplis. Verba Gen. XIX, 25.

הַאֵל וַיִּהְיֶה אֶת־הָעָרִים הָאֵלֶּה
D
sub

substantia urbium istarum Deum. Verba Ies. XLV, 8.
 חַרְעִיפוּ שָׁמַיִם מִפְּעַל וַיִּשְׁחָקוּ וְיָרוּ צָרָק ita: *stilla-*
te coeli! propter praeuarcationem, et superiores nubes
fluunt Iustitia. Verba Ps. LI, 6. בְּרִבְרָה לְמַעַן תִּצְדַּק ita:
ut iustificeris in caula tua. Verba Num. XXVII, 7. בָּנוֹת
 צִלְפַּחַד גַּרְזֵי ita: *exstruere Tselopheadum rates.* Plura

adducere exempla, superuacaneum est. Qui plura videre vult, euoluat biblia critica, ubi ex versionum summa diuersitate cognosceret, voces, quamquam punctatas nihilominus tamen saepe esse dubias, ambiguas et obscuras. Obiicis forte, Lector! sensum, si modo puncta adsint, facile e contextu et analogia fidei demonstrari posse. Hoc tibi concedo. At e contextu et analogia fidei sensus, etiamsi puncta absint, demonstrari potest. Consideremus e. g. locum Thren. III, 33. si quis vocem עָנָה aut ita, ut 2 Samuel XIII, 22, occurrit, aut per *cecinit* transferret, reiiceremus omni iure translationes hasce; et quidem priorem, quoniam maxime blasphema esset; posteriorem autem, quoniam contextui haud responderet. Quid igitur falsitatem harum translationum docet? Non puncta; sed analogia fidei et contextus. Sic, quoniam LXX. interpretes vocem עָנָה per *respondere* transtulerunt; haec autem translatio praesertim contra analogiam fidei pugnat; ea omnino est reiicienda: non, quia secundum codicem non punctatum est facta, sed, quia absurda involuit. Obiectio proinde ista esset irrita.

§. XIX.

II. Docet experientia, scripta Rabbiorum, punctis omnibus desituta, legi, intelligi, explicari posse. Constat, non quidem hebraeae linguae nouitii, qui ad summum nil nisi dicta classica in systematibus theologicis necessaria, in latinam linguam

guam transferre possunt; sed viri exercitatiores, quibus non
 codicem solum, sed et scripta hebraeorum alia saepius perlegere,
 volupe est: hi, inquam consistuntur, libros sine punctis faci-
 lius posse legi; et puncta saepius impedimenta lectionis esse.
 Si igitur scripta Rabbinica sine punctis possunt legi et intelligi;
 cur non etiam Codex sacer, vocalibus et accentibus destitutus?
 Non mihi ignotum est, quid Buxtorfius, quid alii hic obiiciant.
 1. Magnam intercedere, dicunt, inter codicem sacrum et scripta
 rabbinica differentiam, tam in scriptura, quam in stilo, in rebus
 ipsis, ac in mediis discendi. 1. scripta rabbinica et talmudica,
 aiunt, punctorum defectum matribus lectionis וְיָנֵן resarcire,
 ut facile hinc liceat, de punctis substernendis coniecturam ca-
 pere. Codicem sacrum autem omittere eas matres lectionis
 saepissime, etiam iis in locis, vbi minime omnium omitti de-
 buissent. 2. stilum Rabbinicorum scriptorum plurimorum satis
 plenum esse et perspicuum, quemadmodum Kimchii, Abarba-
 nelis, R. Bechai aliorumque commentaria docent. Si autem
 genus dicendi hiulcum, asperum, concisum et impurum oc-
 curreret, ad eos quoque scopulos, peritissimos literaturae Rabbi-
 nicae haerere. Contra stilum biblicum, in libris prophetiis
 maxime, adeo laborare, ut in eius, quamvis omni punctorum
 apparatus instructi, expositione variis modis dissideant hinc Iu-
 daei, hinc Christiani, textumque non punctatum exercitatis-
 mi vix emendate satis ac accurate legere valeant. 3. Res ipsas
 in scriptis Rabbinicis captum ingenii humani haud excedere, et
 plurimas ex scriptura sacra iam esse notas. Codicem autem
 hebraicum primum oraculorum diuinorum fontem esse, cuius
 mysteria ingenii humani captum longe transcendunt. 4. Deni-
 que olim, cum nulla extitissent puncta, non aliud fuisse discen-
 di medium, praeter viam vocem, quae eiusdem soni vocales
 vel plane non, vel aegre admodum discerneret, quaeque adeo
 punctorum rationem via accurata instillare potuerit. Nos autem
 hodie ad non punctatos codices non prius accedere, quam ex
 puncta-

„punctatis textibus affatim perspectis, aequae ac e grammaticae
 „praecipis, de vniuersa punctorum ratione tyroni conser. At
 non eae sunt haec obiectiones, quae tremere nos faciant, si mo-
 do laruam ipsis detrahamus. Quod enim numerum 1 attinet, re-
 spondeo, illo ipso tempore exulare incepisse matres lectionis,
 cum signa vocalium et accentuum adici scripturae sacrae coe-
 perunt. Existimat quidem Buxtorfius, hoc Iudaeorum superflui-
 tionem haud permisisse, siquidem hi omnem librum sacrum, in
 quo plena vox scribatur defectiue, aut defectiua plane, pro profa-
 no habuerint. Sed hunc canonem nec ab omnibus, nec omni tem-
 pore esse obseruatum, iam ex eo constat, quod reuera mutatio-
 nes quaedam circa literas in Codice sint factae, quem nihilomi-
 nus, vt diuinum, assumerunt. Est igitur obiectio haec, nulla.
 Ad 2. Concedo in scriptis Rabbincis exercitatissimos saepe haes-
 rere. Sed quaenam huius haesitationis est ratio? Non absentia
 punctorum, sed id, quod ipse aduersarius innuit; genus scilicet
 dicendi hiulcum, asperum, concisum et impurum. Ita res in
 Codice sacro se habet. Permulti librorum sacrorum stilo histo-
 rico, id est plano et facili sunt scripti; qui ab exercitatis facilius
 sine, quam cum punctis, possunt legi. Multi librorum autem
 stilo poetico sunt conscripti. Hi, consistendum est, multas mo-
 uent difficultates; nimirum, non propter defectum vocalium,
 sed propter concisum, figuratum ac sublime dicendi genus; pro-
 pter profundum saepe, et nonnisi cum sudore inueniendum co-
 gitationum nexum. Puncta, in his libris adiecta, tantum tyro-
 nibus sunt adiumento; at neuiquam sufficienti. Exercitatiores
 puncta statim adicere possunt; nihilominus difficultates ad-
 sunt; dubitationes ac haesitationes occurrunt, genere dicendi sic
 efficiente. In obiectione 3, aduersarius ita argumentatur: Res
 in scriptis Rabbincis contentae, captum ingenii humani non ex-
 cedunt. Ergo, scripta Rabbinnica sine punctis legi possunt. Res
 autem in S. S. obuiuae, captum ingenii humani excedunt. Ergo
 S. S. sine punctis legi non potest. Sed haec argumentatio, aut plane
 nulla

nulla est, quid enim rebus cogitatis cum modo, eos cum vel sine punctis scribendi, est negotii? aut, si vel quodammodo realis esse debeat, iam supponendum est, scripturam propter absentiam punctorum fore incertam ac dubiam. Supponeretur autem ita aliquid, quod demum est demonstrandum. Praeterea etiam notum est, in libris Rabbinicis multa extare, quae ex scriptura sacra haud sunt nota, et tamen legi ac intelligi possunt. Porro etiam id haud praetereundum, oracula S. sacrae, Mysteria tradentia, in iis libris occurrere, qui aut historici sunt, aut, si poetici sunt, non tamen eum in gradum sublimitatis ascendunt, in quo liber Iobi eminet. Quam multa oracula diuina, in pentateucho inueniuntur! Quam multa in prophetis prioribus! Quam multa in Ieremia et Ezechiele! Quam multa in scriptis Iesariae et Davidis; quae posteriora, quamquam poetica, non tamen talia sunt, quae insolubiles pariant difficultates. Nonne ex his omnibus mysteria redemptionis, incarnationis filii dei, passionis et mortis eius hauriri possunt? Nonne in his omnibus, clara, mysterii Trinitatis vestigia monstrari, et cum certitudine monstrari possunt? Apparet ex his, obiectionem 3. omni destitutam esse vi. Quod autem ad vltimam attinet, in qua cardo rei in hoc versatur: Olim facultatem, sine punctis legendi, acquisitam esse per viuam vocem; hodie acquiri per praecepta grammatices et lectionem codicis punctati: ea plane nihil ad rem facit. Certum quidem est, nos non solum lectionem codicis non punctati tunc demum instituere solere, quando textum punctatum bene perspeximus; sed scripta etiam non punctata a nobis legi non posse, nisi antea grammaticam bene intelleximus; quoniam scilicet ad lectionem sine punctis, solida flexionis verborum, formationis nominum, ac multorum aliorum cognitio requiritur. Hanc autem solidam cognitionem non ex vsu, sed ex grammatica comparare nobis possumus, quoniam neque inter Hebraeos nascimur, nec educamur, neque cum iis hebraice colloquimur. Nos igitur hebraeos fieri oportet, priusquam scripta non pun-

ciata legere volumus. Sed ex hoc nullo modo sequitur, Codicem sine punctis cum certitudine legi non posse, quamquam scripta rabbinica legi ita possint. Hoc tamen erat aduersariis probandum, quippe qui discrimen inter codicem hebraicum, et scripta Rabbinica ostendere volebant.

§. XX.

III. Alias et tales sacro textui adiicere vocales, quibus peruersus, corruptus et blasphemus sensus emergeret, hac praetexta causa, puncta non ab ipsis viris Θεοπνεύτοις esse addita; mutationem igitur eorum esse licitam: hoc, inquam, hodie nulli mortalium licet. Est enim Codex noster RECTE punctatus. Veritates diuinae, in eo contentae, sunt ad intentionem et sensum spiritus sancti expressae. Demonstrari hoc potest quam certissime ex nouo Testamento. In nouo testamento uaticinia de optimo saluatore nostro, eo in sensu; allegata inuenimus, quo ea in codice ebraeo nostro legimus. Multa alia effata Davidis et Prophetarum ab Apostolis adducuntur, ita, ut, si essentialia dictionum spectes, nulla mutatio, nulla corruptio veteris testamenti ibi appareat. Historia Abrahami, Iacobi filiorumque eius ac posterorum, in Actis Apostolorum ita refertur, ut in libris Mosis legitur. In ipso codice hebraeo historia eadem, diuersis in libris enarrata, plerumque eandem habet faciem, non corruptam aut deprauatam. Ex quibus, codicem nostrum recte punctatum esse, certissime constat. Si autem recte punctatus est, nemo, ut alia adscribat puncta, sibi sumere debet. Mutationis enim punctorum nullam aliam proferre potest rationem, quam arbitrium suum. At! quam suspecta haec est ratio! quam debilis tanta in re! et quam abominabilis, si circa diuina versatur! Talem turpem, stultis nasutulis propriam, curiositatem quemque ex animo suo delere oportet.

§. XXL

S. XXI.

Aliud argumentum theologicum est, quod a destinatione scripturae sacrae, omnibus promiscue hominibus, etiam illiteratis, facta, petitur. Dicunt scilicet aduersarii, non solis prudentibus, literarum peritis et doctis, sed omnibus promiscue, viris, mulieribus, senibus, adolescentibus codicem legendum ob oculos positum esse a Deo. Iam, cum, si punctis textum orbaueris, nunc ob literarum defectum, nunc ob structuram vocum, in varios sensus flexilem, nunc ob alias ambiguitatis causas, vera et genuina lectio in quamplurimis locis, bene exercitatos doctosque viros fugiat; quid hominibus simplicibus et literarum rudibus, faciendum esset? cet. Hoc in argumento duo assumuntur; scil. lectionem sine punctis I. esse ambiguam; 2. ita saepe difficilem, ut ipsi eruditi assequi eam non possent. De ambiguitate superiores nostri paragraphi sunt conferendi. Quod autem ad difficultatem attinet, quae in lectione sine punctis saepe se exerit, concedo quidem, adesse loca nonnulla difficiliora, quae eruditibus sudorem elicere possunt: quorum autem difficultas non tam a defectu punctorum, quam a stilo dependet, ut supra iam monui. At! hae difficultates, scripturae sacrae detrimentum haud important. Si enim detrimentum importare deberent, tot, dicendum esset, et tam graua inter loca difficiliora pertinere, ut vulgus salutarem dei cognitionem, fidemque ex scriptura sacra haurire, haud possit. Quis autem hoc asseret? Sane! summa codicis incertitia aliquem laborare oporteret, si serio id vindicare vellet! Plurima loca ita sunt plana, clara ac euidentia, ut a quouis homine rudi, legi et intelligi possint, ut proinde ea, quae ad aeternam salutem consequendam sunt necessaria, ex locis iis discere, sibi imprimere possit. Distinctioni igitur scripturae sacrae per difficultates illas nihil decedit. Id quod etiam inter alia exinde apparet, quoniam, etiamsi codex sit punctatus, itaque ab omnibus possit legi, semper tamen loca difficiliora, quae quoad
explica-

explicationem difficiliora sunt, remanent. Inspiciamus modo Pfeifferi Dubia vexata, vbi obstupescemus aspectu multitudinis locorum, vbi aut de vocibus, aut de sensu incertifumus; obstupescemus, quando ipsae decisiones litem sub iudice relinquere, videmus. Nihilominus dicimus, et omni iure ac rectissime videmus, scripturam sacram nos posse σοφισται ἐἰς σωτηρίαν; quoniam scilicet dubia illa de rebus, aut plane non, aut tamen non ita ad salutem spectantibus, agunt, vt sine eis veritas quaedam fundamentalis et necessaria, periret. Sic res etiam se habet in iis locis codicis non punctati, quorum lectionem nonnisi eruditi assequi possunt. Rudes ex legis peritis quaerere oportet de vera lectione, quemadmodum hodie ex Theologis de vero sensu quaerimus. Qui autem quaerere, nec ipsi inquirere nolunt, contenti sint locis illis planis, quae legere et intelligere possunt. Viuant toto ex pectore ad normam, quam praescribunt; et sic finem scripturae sacrae, aeternam salutem, assequantur.

§. XXII.

Vltimum argumentum, aut ad theologica, aut ad historica, aut ad vtraque simul referendum, desumitur ex verbis saluatoris nostri Matth. V, 16. coll. Luc. XVI, 17. Vbi de *negatis* hoc est, ex sententia aduersariorum, de punctis vocalibus, eas vnquam interituras esse, negat saluator. Concludunt exinde, puncta, Christi iam aeuo, Legi fuisse adscripta. Sed, posito, quod hic de punctis vocalibus sermo sit, tamen nihil dicitur eo in dicto, de diuina earum origine. Adfuisse tunc, sed potuissent nihilominus post tempora Esrae addi. Ipsi aduersarii hic nonnisi probabiliter concludunt; et etiam aliter concludere non possunt. Interea praecipua haec est quaestio, quid vox *negata* significet? Est omnino ἐξαρώνιον, vocem hanc corniculum significare. Docet id vocis origo

origo a nomine *κέρας*, cornu. Euincunt id doctorum virorum suffragia. cf. Io. Marckii syll. Dissert. Philologico theol. ad select. Textus N. T. Exercitat. III. p. 84. seqq. Corniculum autem est idem, ac pars aliqua literae, etiam minima. Dicunt quidem aduersarii, hanc explicationem textui non congruere, siquidem sensus eo rediret: non peribit de lege *Io.* vnum, siue litera aliqua, etiam si minima, vel literae cuiusdam apex. Sed eam congruere, ostendit Danzius Literatore §. VI. p. 65. vbi, saluatorem a minori ad maius argumentari, dicit, ita nimirum: *nulla litera*, synecdochice per literarum minimam Iod intellecta, quin *nec literae particula peribit; nedum integra vox, nedum res vlla, quantumuis minima.* Opponunt aduersarii porro; intemeratam legis diuinae puritatem, in omne aeuum permanfuram, asserturum saluatorem, eas nominare legis partes, quibus non pereuntibus, ipsam legem non perire. Has autem esse literas et vocales, quae ad scripturae integritatem omnino pertinerent. cet. Sed non perpendunt, literas et vocales ad linguam, vti ad omnem, ita et ad hebraeam, qua pronunciationem requiri. Quod autem vocales et accentus ad scriptionem quoque hebraeam pertineant, et necessario requirantur, id est, quod negatur. Scripta rabbinica corrupta ideo dici non possunt, quod punctis carent; sunt, ceteris paribus, integra dicenda. Sic codex integer est dicendus, quamuis non punctatus. Corruit igitur et hoc argumentum.

§. XXIII.

Haec sunt, Lector! quae legi, argumenta. Vidisti, vnumquodque eorum laborare et semper aliquid relinquere, quod aut nondum est probatum, aut probari nequit. Vidisti etiam, Codicis nostri autoritatem neutiquam perdi, si puncta diuina negantur. Assumamus igitur eum, nec hoc ex capite, quod puncta eius non statim sunt addita, eum abiiciamus. Discamus

E

ex eo

ex eo, Deum et Redemptorem nostrum gloriosum in intimo pectoris antro amare, adorare, venerari. Discamus alios homines, creaturas Dei, peccatores quidem, sed sanguine Christi redemptos, eo amore prosequi, quo nos ipsos persequimur. Corroboremus ex eo fidem nostram, ut coronam fidei, nempe salutem aeternam, acquiramus, et sacro sanctam Trinitatem futura in vita, in aeternum celebrare possimus.

SOLI DEO GLORIA!

NOBI

NOBILISSIMO AC DOCTISSIMO
CHRIST. CAROL. FRID. SCHATOWIO

S. P. D.

IO. GOTTFR. TYMPIVS

THEOL. ET LING. SACR. ATQVE ORIENT. RELIQV,
P. P. O.

Praeclarissimum utique est diuinae prouidentiae documentum quod iam a multis retro seculis monumenta sacra in variis linguis sunt translata, ut unusquisque, mentem rite dispositam ad plana et manifesta loca, cum aliis insuper collata, adhibens, quod ad salutem consequendam sufficiat, sermone sibi vernaculo perficere possit. Facile tamen intelligitur et certiore et abundantiore diuinorum consiliorum cognitione instructum esse debere illum cuius munus exigit ut aliis suae fidei commissis doctrina et praeceptis praebeat, ac offencicula tollat, haerentesque expediat, obloquentes autem compescat. Sed certus ac plane convictus de veritate diuina fieri nequit, nisi suis oculis ex ipsis singulari plane numinis beneficio ad nostram vsque aetatem perlatis tabulis vtriusque testamenti saauthenticis ipse viderit a deo veracissimo Legatis suis patefacta esse ea, quae auditoribus suis ut credenda et facienda commendare conatur. Temere autem credere, seque in via ardua et praecipitiis cincta opinioni alius interpretis, ad lapsum procliuis, et erroribus obnoxii, incertae et haud exploratae peritiae secure tradere duendum, periculosum nimis est, ac turpe quoque se ducem itineris venditanti. Cumque praeterea sit impossibile eadem perspicuitate eodemque valore atque etiam vbertate sermonem auctoris cuiusdam in aliam vbiuis transfundere linguam; quod de quibuslibet, quamuis sub eodem coelo cultis, quotidiana docet experientia, ac de Ebraea, graece reddenda, dudum fastus est in vtraque versatissimus Siracides, in prologo suo libro praemisso

misso, quamquam quaeso arte ad accuratiorem et insitam vim nati-
 vumque sensum diuinorum oraculorum perducere poterit praefi-
 diis iustae exegeseos destitutus, et sufficiente noticia isto-
 rum verborum atque elocutionum, quibus sunt expressa,
 carens? Numquid vero sancti spiritus eloquia forte satis digna
 non sunt quae plenius percipiantur, et latentes in iis thesauri
 omni virium contentione in diuiti velut fodina scrutentur aliis
 exponendi, ab iis potissimum qui arcanorum coelestis sapien-
 tiae Mystagogi esse debent? Dolendum igitur magnopere est
 quod his temporibus pestilens quoddam sidus, in instans certis-
 simum, quod deus avertat, religionis detrimentum multos ad-
 modum affluit, et veternum grauissimum offudit, efficitque vt
 linguarum omnisque solidae diuinarum rerum scientiae imperiti,
 quid quod in ipso bibliorum versione vernacula hospites, atque
 eorum quae in quouis volumine sacro iusta seriae recensentur
 ignari, ad spartam diuini verbi praeconis grassari audeant. Sci-
 licet, de pane tantum lucrando solliciti, sic satis egregie strenue-
 que rem suam egisse putantes, si ventosam suam doctrinam
 ampullis vacuis et sesquipedalibus verbis in publica concione
 proiecerint, et loquacis blateronis larua plebem deluserint, at-
 que ebuccinarint, non dei verba, sed quae anxie corraferint et lu-
 tulentis saepe lacunis. Hi ipsi sane erunt qui molles sibi sub-
 sterni pulvillos, quibus indormiant stertentes, existimabunt, quan-
 do cognouerint etiam Viros, caetera doctos, et in dignitate
 constitutos, palam asserere haud vereri rei literariae, linguarum-
 que Latinae, Graecae, Ebraicae et antiquitatum, et, quae his
 fundamentis superstruitur, iustae exegeseos scientiam ad sacrum
 officium praeclare obeundum non modo non necessariam esse,
 sed etiam remoras et impedimenta obicere in scholis atque aca-
 demiis aliis longe artibus et exercitationibus bene formando
 concionatori probato. Verum hi viderint, quod ad Ebraica,
 quid oggerant summo sacrorum vindici Luthero in commenta-
 rio in Pl. XLV. scribenti: *Scio quantum mihi contra meos bo-
 stes profuerit cognitio Ebraicae linguae quare hac quantula-
 cun-*

cunq̄ue cognitione infinitis millibus aureorum carere nolim. et vos quoque dabit̄is operam, qui aliquando docebit̄is religionem, ut hanc linguam discatis, si non pecora campi et indoctum vulgus haberi vultis, quod editis germanicis libellis adjunctum VTCVNQVE euangelia dominicalia et Catechismum docet.

TV autem VIR NOBILISSIME in alia longe es sententia, qui veritatis accurate cognoscendae sincero amore impulsus in umbra versionum iners latere renuis, sed originalis sermonis clarissima luce collustrari percupis, quin etiam Arabicae sororis ope germanam Ebraeam propius adhuc cognoscere eiusque frontem exprorectam contueri magna cum laude laboras. Quam vero cum hac familiaritatem impenso studio iam contraxeris, propediem in publico certamine, pro assertis CLARISSIMI TVI PRAESIDIS strenue propugnaturus, explicare aues. Gratulor igitur laeto animo TIBI egregios hasce conatus, quos imitentur alii, et summum numen enixe precor ut saluum TE semper atque incolumem seruet, TIBIQUE omni felicitatis genere aucto vires facultatemque gratiosissime largiatur, quo in magnum rei Christianae emolumentum studia TVA exoptatissime vergant. Dabam Ienae. d. 22. Nov.

A. R. S. CIOIOGCLXIV.

IBOM

NOBL

NOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
CHRIST. CAROL. FRID. SCHATOWIO

S. P. D.

FRIDERICVS SAMVEL ZICKLERVS, D.

Quum eruditio vel exquisitissima nullius fere pretii esse videatur atque momenti; si occulta est et spissa quasi nocte oppressa iacet, laudandum omnino est, quod cepisti, consilium, singularem, quam TIBI parasti, doctrinam in sollemni doctorum virorum conuentu edendi, quandoquidem veram TE studiorum iniisse rationem et eam, quae ad genuinam ducit sapientiam, viam ingressum esse, luculentum exhibet testimonium. Sunt quidem complures, qui facili et vulgari rerum humanarum diuinarumque notitia imbuti studio satis mediocri et exiguo temporis spatio se totum eruditionis campum emensos esse, persuasum habent. Ar suam eos fefellisse opinionem, sine spe damni, quod olim sentient, reparandi experientur. In aliam plane TV abis sententiam. Postquam enim in academia Halensi insignem in acquirendis litterarum ornamentis collocasti diligentiam; in nostrum quoque musarum domicilium concessisti, non ad perpoliendum modo sapientiae humanae praeceptis et linguarum, quibus oracula diuina consignata sunt, litteris ingenium, verum etiam ad varias sanctioris scientiae partes perdiscendas. Laetor proinde de fortunato hoc rerum TVARVM statu, et nullus dubito, fore vt industriae TVAE praemia consequaris exoptatissima. Deum T. O. M. precor, vt TE omnibus felicitatum generibus cumulatam florere iubeat et donis in TE collatis incrementa addat, quo multum ex TE utilitatis in sacram Christianorum ciuitatem redundare possit. Scribeb.

Ienae d. xxx. nouembr. a. r. f. cIoIoCCLXIII.

NOBI-

NOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
RESPONDENTI

CHRIST. CAROL. FRID. SCHARTOWIO

BEROLINENSI

S. D. P.

FRIDERICVS THEODOSIVS MVLLER,

THEOLOG. DOCTOR HVIVSQVE PROF. PVBL. NEC NON
SACRI SENATVS ASSESSOR ET IN MINISTERIO SACRO
VERBI DIVINI MINISTER SENIOR.

Erectioris mentis ciuibus litteratae nostrae reipublicae te annumerandum esse confiteor, politissime SCHARTOW, qui finem principem, cur in academiis versentur, semper ob oculos habentes, in eo omnem collocant operam et diligentiam, vt doctrinis vtilissimis imbuti, instrumenta aliquando existant digna et idonea, per quae gloria Summi Numinis atque ecclesiae et reipublicae salus promoueatur.

Praestantissimo ingenio instructus, media ad hunc finem obtinendum elegisti optima, et in praelectionibus doctissimorum viroorum, imo etiam meis, familiare cum diuinis humanisque scientiis iniisti commercium.

Exitus acta probat; et quam egregie causam TVAM gesseris, ex publico eruditionis TVAE specimine apparet, quod in cathedra academica edis, sub moderamine Clarissimi Praesidis TVI. De quo felicissimo conatu TIBI toto corde gratulor, si etiam forsan placitis TVIS non semper calculum adiciam, et Deum O. M. precor, vt stadium, quod ingressus es, cum laude emetiaris et absoluas, atque rei christianorum sacrae multa aliquando afferas commoda. Vale, et quod ingenuorum fert consuetudo, res TVAS porro age feliciter! Ienae die v. Dec. a. r. f. MDCCLXIII.

F

VIRO

V I R O
 NOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
 CHRISTIANO CAROLO FRIDERICO
 SCHARTOWIO

S. P. D.

PRAESES.

Duo praesertim sunt, quae bonarum literarum cultori obseruanda veniunt. Alterum, vt vires ingenii atque iudicii sedulo acuat. Alterum, vt variarum veritatum thesaurum non mediocrem colligat. Sine illo nonnisi blatero erit inter eruditos, de omnibus garriens et nihil solide percallens. Sine hoc autem vel optimum ingenium rubiginem sentiet nec ea praestabit, quae praestare potuisset. Neutrum illorum sine industria perdurante potest acquiri. Si quis igitur laboris sudorem haud fugit, simulque omnes animi nervos intendit, vt homo subtilis ingenii et multae lectionis euadat; de eo societati eruditorum, vt de nouo sodali, eoque optimo est gratulandum. Me igitur gratulari oportet orbi erudito de TE, VIR NOBILISSIME! qui pertines ad numerum eorum, de quibus iam locutus sum. Nullum mihi remanet dubium, TE scientiis bonis perutilem atque iis magno futurum esse honori, qui TIBI propingua cognatione sunt coniuncti; in quibus Magnus ille Theologus Hamburgensis, *Fridericus Wagnerus*, SS. Theol. D. eminet, nunc quidem inter coelicos viuens, at in omnium tamen mentibus haerens atque sermonibus.

Coronet Deus TE, FAVOR AESTVMATISSIME! TVA-
 que negotia, larga benedictione sua. Vitam longissimam eam-
 que felicissimam TIBI donet. Sic opto, sic spero.

V I R O

VIRO
PRAENOBILISSIMO ATQVE AESTVMATISSIMO
CHRIST. CAROL. FRID. SCHATOWIO
RESPONDENTI DOCTISSIMO

SVO
FAVTO RI ET AMICO

S. P. D.

IO. GOTTLIEB. WALDIN

PHIL. DOCT. ET AMPL. PHIL. ORDIN. ADIVNCTVS.

Ex quo tempore TVA, VIR PRAENOBILISSIME, conuersatione sum vsus, TEQUE ex ea proprius noui, TE litterarum aeque ac virtutis amantissimum et studiofissimum comperi. Quam humanissime a TE inuitatus ad certamen litterarium eolubentius accedo, quo magis TVAM humanitatem indeffessamque in litteris proficiendi diligentiam cognitam habeo perspetamque. Praeclara sunt TIBI exempla eruditionis et virtutis, puto gloriam maiorum TVORVM, in quorum numero etiam est ille magnus WAGNERVS, *Senior Hamburgensis meritissimus*. Haec imitare! Dubium non est, quum studio philologico haud leuiter sis imbutus, quin TVA disputatio publica optimum habitura sit exitum, quem TIBI et TVIS ex animo gratulor; et opto vt, sicuti adhuc in litteris progressiones fecisti laudabiles: ita etiam pergas, donec TVA eruditio gloriae maiorum TVORVM respondeat. Vale meque diligere perge d. xv. Dec.

C1D1DCC LXIII.

NOBILISSIMO DOCTISSIMO
DOMINO,
RESPONDENTI

S. D.
M. P. I. BRVNS.

Non sunt e longinquo repetendae rationes, quapropter TIBI de laudabili instituto gratuler, vt disputationem strenue defendas. Est enim opus, quod moues, sane magnum ex quo feliciter gesto honoris decorisque fructus redundabunt. Publice enim ostendes, quantos in nostra Academia progressus feceris, et quantam spem de TE optimo iure quilibet bonus concipere possit. Itaque licet dissentire videbor, tamen gratulantium numero etiam me addam. Caeterum valeas opto, faueas, rogo. Dab. Ien. d. xv. Dec, MDCCLXIV.

VIRO

V I R O
 PRAENOBILISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
 CHRIST. CAROL. FRID. SCHATOWIO

S. P. D.

IOA. ANDR. HEVELCKE,

CONICIAE POLONO-BORVSSVS, SANCTIORIS
 DOCTRINAE CVLTOR.

Ex eo tempore, quo TVA in me benignitate TVIS me adnumerare mihi licuit, egregium quoque, optimisque dotibus ornatum, animum TVVM perspiciendi numquam mihi defuit nec rerum nec temporum opportunitas. Inveni TE nullo non tempore Divini Numinis amatorem, legumque ipsius, quae maximam secum coniunctam habent obligationem, observatorem; perspexi, quantus sit TIBI litterarum amor, quanta musarum aemulatio; erga me ipsum denique TE talem praebuisti, qualem se praebere convenit ei, qui leges amicitiae non fucatae non solum norit, sed eas quoque quam sanctissime observat. Quae quum ita sint, ut sunt, periuicundum mihi est propositum TVVM, numquam satis laudandum, de specimine eruditionis atque doctrinae TVAE, quam non mediocre esse scio, publice edendo. Nolo illud laudibus meis efferre, quum amicus TVVS sim et laus TVA, meo ore pronuntiata, adulationis forte atque simulationis personam posset induere. Ne tamen officio meo desim, publico hoc scripto atque ex animo TIBI gratulor faustum propositi TVI exitum, cuius omen TVA doctrina atque dexteritas optimum praebet. Crescat in dies laus TVA atque gloria! Summum, quod colimus, Numen TVIS conatibus benedicat, ut, quae addere adhuc cupis TVO honori, felicissimo successu TIBI eveniant! Vigean ipse, floreat gens TVA splendidissima! Vale, mihi que faue!
 Dabam Ienae, VII. Iduum Decembris Anni a C. N.

MDCCCLXIII.

VIRO

NOBILISSIMO AC DOCTISSIMO

S C H A R T O W I O

DEFENSORI DISSERTATIONIS STRENUO

AMICO SVAVISSIMO

S. P. D.

GERHARD. GEORG. CAROL. SCHVBERT

LVBECENSIS

PHILOSOPH. AC SACRAR. LITERAR. CVLTOR NEC NOM
 SOCIETATIS DVCALIS IENENSIS TEVTONICAE
 COLLEGA ORDINARIVS.

Quid est, quod celsum animum meum TIBI, RESPONDENS GRAVISSIME, declarandi gratissimum, quum cathedram ascendendo, publicum eruditionis TVAE specimen edis. Nam quum nemo non diligentiam, humanitatem, mores TVOS habeat perspectos, quibus in hac mularum sede deditus fuisti; et vnusquisque certissime praeuidet capit-que augurium fore, TE talem gerere, qualem munus hodie susceptum, a TE postulat, h. e. strenuum dissertationis defenforem. Itaque gratulor TIBI, TVoque! grauissimo PRAESIDI (cuius solida doctrina, peritaque disputandi ars, quum nuper dissentientis partes contra me in se suscepisset, me non fugit,) gratulor, inquam, VOBIS de honore ac plausu quo cathedram derelicturi estis. Sed gratulor quoque Patriae, mi SCHARTOWI de TE, cive, omnibus solidae eruditionis praemiis digno, atque Deum ex animo precor sincerissimo vt omnibus votis TVIS quam clementissime annuat. Ceterum vero, vt amicitia TVA semper me dignum iudices, commendatissimumque in posterum habeas, atque a me sis persuasus, TE tanti aestimari, id est quod enixe rogo, Dabam e Museo d. XIII. mense Dec.

Hoc

Hoc erat in votis, VIR PRÆCLARISSIME, DOCTISSIME,
AMICORVM SVAVISSIME, vt, Tuam, quam semper in me
collatam benevolentiam grata memoria perspexi, verbis quoque ac re
declarare posse, mihi daretur. Ante septem enim, et quod excurrit
annos quo quidem ex tempore in Tuam me recepisti familiaritatem;
maximam ex ea voluptatem cepi, atque oblectationem. Pergrata igitur
occafio mihi fuit et exoptata, de ista laude atque gloria, quam vt stre-
nuus disputationis defensor merito consequeris, Tibi congratulandi, ac
ardentissima pro Tua salute vota precandi. DEVS ter optimus ma-
ximus nullis Tibi conatibus desit, sed quæuis fausta atque fe-
licia euenire iubeat. Seruet Te quam plurimos annos, seruet Te, vt
patriæ ornamentum, ac splendidissimæ Tuæ familiæ præsidium ac,
dulce decus esse possis. Valeas semper, mi SCHARTOWI, valeas
meque Tibi habeas commendatissimum rogo aequè ac contendo.

Dabam Ienæ VII. Iduum Dec.
A. MDCCCLXIII.

GEORGIUS HENRICVS HÆSELER,
Hamburgenfis.
Sacrarum Litterarum Cultor

CORRIGENDA

Pag. 10. pro *arcentur* lege: *arceantur*

Pag. 11. pro *sabbatistas* lege: *cabbalistas*

Pag. 15. pro *charactes* lege: *characteres*

Pag. 14. pro *provocatae* lege: *procuratae*

Pag. 22. pro *viſta* lege: *viſtaſ*

Pag. 23. pro ענה lege: ענה

ibidem pro תרעם lege: תרעם

Pag. 24. pro כטחות lege: כטחות

Pag. 25. pro אתהערים lege: אתהערים

Pag. 31. pro אוי lege: אוי

GEORGIVS HENRICVS HASEBEER

Jc 335

vd 18

ULB Halle 3
003 928 160

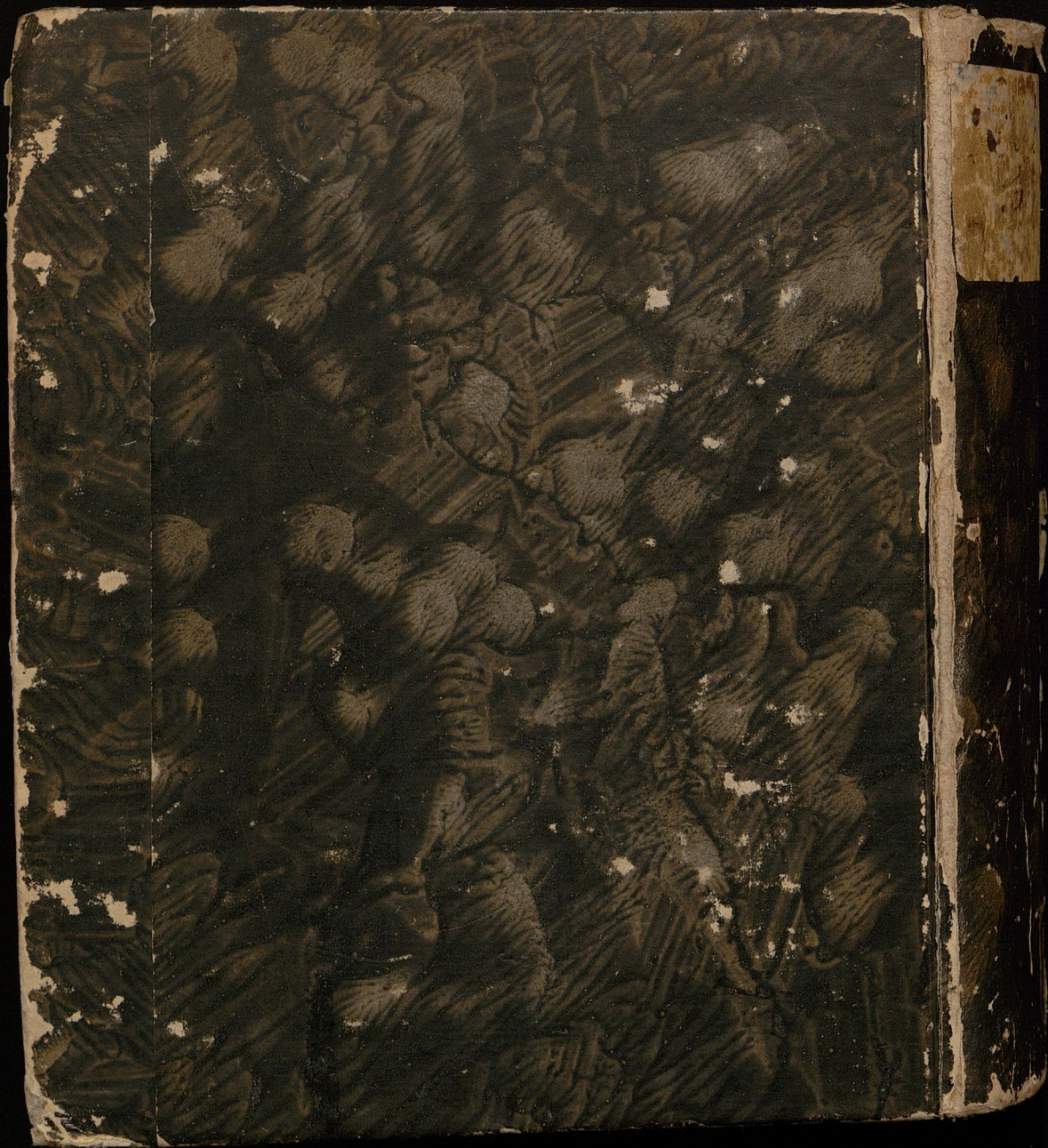
sb.

van

20

20 13/4

DIVINA PUNCTORVM
VOCALIVM ET ACCENTVVM
CODICIS HEBRAEI ORIGO NONDVM
DEMONSTRATA.

DISSERTATIO CRITICA

QVAM

AMPLISSIMO PHILOSOPHORVM ORDINE
CONSENTIENTE

SVB PRAESIDIO

ERNESTI AVG. GVILIELMI
HOERSCHELMANNI

PHILOSOPHIAE DOCTORIS IN ACADEMIA IENENSI

PVBLICAE ERVDITORVM VENTILATIONI

SVBIICIET

CHRIST. CAROL. FRIDER. SCHATOW

BEROLINAS,

S. S. TH. NEC NON L. L. O. O. CVLTOR.

IENAE, DIE XV. DECEMBER. MDCCLXIIII.

LITERIS STRAVSSIANIS.

